

MASARYKOVA UNIVERZITA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ FAKULTA

Katedra práva

NOZ - Osoby

Tento studijní materiál byl vytvořen jako výstup z projektu č. CZ.1.07/2.2.00/15.0189.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Osoby

- NOZ osoby rozděluje osoby do dvou základních skupin, a to na **fyzické** a **právní osoby** (18)

Za **Fyzickou osobu** zákon považuje člověka. **Každý člověk** má vrozená, již samotným rozumem a citem poznatelná přirozená práva, a tudíž se považuje za osobu (19 a 23).

Právní osoba je pak organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná. Právní osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou (20).

-) Právní osoba je tedy na rozdíl od člověka umělým útvarem.

- Právní osoby mohou sloužit jak soukromým tak i veřejným zájmům.
- Za právní osobu (v oblasti soukromého práva) se považuje i stát (21).
- Každá osoby disponuje určitými **právy a povinnostmi**. Podle 17 odst. 1 a 2 NOZ může mít práva a vykonávat je jen osoba. Povinnost lze uložit jen osobě a jen vůči ní lze plnění povinnosti vymáhat **x věci**

1. Fyzické osoby

- **Fyzická osoba = člověk.**
- Podle NOZ má každý člověk vrozená, již samotným rozumem a citem poznatelná **přirozená práva**.
- Přirozená práva spojená s osobností člověka **nelze zcizit a nelze se jich vzdát**; stane-li se tak, nepřihlíží se k tomu.
- Zákon stanoví **jen meze uplatňování přirozených práv** člověka a způsob jejich ochrany.
- Nepřihlíží se ani k omezení těchto práv **v míře odporující zákonu, dobrým mravům nebo veřejnému pořádku** (19 odst. 1 a 2 NOZ)

Právní osobnost a svéprávnost

V souvislosti s osobami je třeba vymezit i způsobilost mít práva a povinnosti (**právní osobnost**), resp. právně jednat (**svéprávnost**) x OZ způsobilost k právům a povinnostem a k pr. úkonům.

Právní osobnost = způsobilost *mít v mezích právního řádu práva a povinnosti*

- Člověk má **právní osobnost od narození až do smrti** (23).

- Na počaté dítě se hledí jako na již **narozené**, pokud to vyhovuje jeho zájmům. Má se za to, že se dítě narodilo živé. Nenarodí-li se však živé, hledí se na ně, jako by nikdy nebylo (25)

-Smrt člověka se prokazuje veřejnou listinou vystavenou po prohlédnutí těla mrtvého stanoveným způsobem.

- Nelze-li tělo mrtvého prohlédnout stanoveným způsobem, prohlásí člověka za mrtvého i bez návrhu soud, pokud byl člověk účasten takové události, že se jeho smrt vzhledem k okolnostem jeví jako jistá.

- V rozhodnutí určí soud den, který platí za den smrti. Závisí-li právní následek na skutečnosti, že určitý člověk přežil jiného člověka, a není-li jisto, který z nich zemřel jako první, má se za to, že všichni zemřeli současně. Není-li známo, kde člověk zemřel, má se za to, že se tak stalo tam, kde bylo nalezeno jeho tělo.

- Za místo, kde zemřel člověk prohlášený za mrtvého, platí to, kde naposledy pobýval živý.

■ Podle 16 NOZ se právní osobnosti ani svéprávnosti nikdo nemůže vzdát ani zčásti; učiní-li tak, nepřihlíží se k tomu.

Svéprávnost

Svéprávnost je způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem -) způsobilost právně jednat.

- **vznik plné svéprávnosti = zletilostí (18 let) x smrt**
- Před nabytím zletilosti se plné svéprávnosti nabývá **přiznáním svéprávnosti** (srv. 37) nebo **uzavřením manželství** (ta se neztrácí ani zánikem manželství, ani prohlášením manželství za neplatné).
- Každý člověk **odpovídá za své jednání**, je-li s to posoudit je a ovládnout.
- Kdo se vlastní vinou přivede do stavu, v němž by jinak za své jednání odpovědný nebyl, odpovídá za jednání v tomto stavu učiněná (24).
- podle 16 NOZ se právní osobnosti ani svéprávnosti nikdo nemůže vzdát ani zčásti; učiní-li tak, nepřihlíží se k tomu.

Svéprávnosti nelze úplně zbavit, jen omezit -)

Omezení svéprávnosti

- Omezit svéprávnost člověka může **jen soud**.
- Soud je povinen vyvinout potřebné úsilí, aby zjistil názor člověka, o jehož svéprávnosti rozhoduje, a to i za použití takového způsobu dorozumívání, který si člověk zvolí.
- K omezení svéprávnosti lze přistoupit **jen v zájmu člověka**, jehož se to týká, **po jeho zhlédnutí a s plným uznáváním jeho práv a jeho osobní jedinečnosti**. Přitom musí být důkladně vzaty v úvahu rozsah i stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti.
- Omezit svéprávnost člověka lze **jen tehdy, hrozila-li by mu jinak závažná újma a nepostačí-li vzhledem k jeho zájmům mírnější a méně omezující opatření**.
- Omezit svéprávnost člověka lze **jen v rozsahu**, v jakém člověk není pro duševní poruchu, která není jen přechodná, schopen právně jednat, a vymezí rozsah, v jakém způsobilost člověka samostatně právně jednat omezil.
- Soud může svéprávnost omezit v souvislosti **s určitou záležitostí na dobu nutnou pro její vyřízení**, nebo na jinak určenou určitou dobu, **nejdéle však na tři roky**; uplynutím doby právní účinky omezení zanikají.
- Změní-li se okolnosti, soud své rozhodnutí bezodkladně změní nebo zruší, a to i bez návrhu (podrobněji srv. 55 až 60).
- V rozhodnutí o omezení svéprávnosti jmenuje soud člověku **opatrovníka**, tedy osobu, která by měla chránit (opatrovat) zájmy člověka, jehož svéprávnost byla omezena. Při výběru opatrovníka přihledne soud k přáním opatrovance, k jeho potřebě i k podnětům osob opatrovanci blízkých, sledují-li jeho prospěch, a dbá, aby výběrem opatrovníka nezaložil nedůvěru opatrovance k opatrovníkovi (62).
- Rozhodnutí o omezení svéprávnosti **nezbavuje člověka práva samostatně právně jednat v běžných záležitostech každodenního život**, např. při nakupování potravin atp. (64).

Převzetí člověka do zdravotního zařízení

- Zákon dále upravuje **práva člověka převzatého do zdravotnického zařízení** (104 až 110).
- Převzít člověka bez jeho souhlasu do zařízení poskytujícího zdravotní péči nebo ho v něm bez jeho souhlasu držet lze jen z důvodu stanoveného zákonem a **za podmínky, že nezbytnou péči o jeho osobu nelze zajistit mírnějším a méně omezujícím opatřením**.
- Převzetí člověka do zařízení poskytujícího zdravotní péči **oznámí poskytovatel zdravotních služeb neprodleně** zákonnému zástupci (opatrovníku nebo podpůrci a jeho manželu nebo jiné známé osobě blízké), resp. **do 24 hodin soudu**.
- Soud o učiněném opatření rozhodne do **7 dnů** (105).
- Rozhodl-li soud o přípustnosti učiněného opatření, **schvaluje se tím nucený pobyt v zařízení poskytujícím zdravotní péči**, tím však neodnímá právo odmítnout určitý zákrok nebo léčebný výkon (110).

Prohlášení neznámosti a prohlášení za mrtvého

- Zákon podrobně upravuje i pravidla pro tzv. **prohlášení neznámosti osoby** (66 a násl.).
- **Za neznámého** může **soud** prohlásit svéprávného člověka, který **opustil své bydliště, nepodal o sobě zprávu a není o něm známo, kde se zdržuje**.
- Prohlášení za neznámého se může stát na návrh *osoby, která na tom má právní zájem*, zejména manžela nebo jiné blízké osoby, spoluvlastníka, zaměstnavatele nebo korporace, na níž má tento člověk účast.
- Kdo jedná, dotýkaje se záležitosti neznámého, musí tak činit i s přihlédnutím k jeho zájmům.
- Vráť-li se člověk prohlášený za neznámého nebo jmenuje-li správce svého jmění, pozbývá prohlášení za neznámého účinků. Prohlášení pozbývá účinků i dnem, který platí za den smrti neznámého.
- *Příklad: Pokud např. manžel opustí společnou domácnost a nepodá o sobě po delší zprávu, přičemž není známo, kde se zdržuje, může manželka učinit návrh na prohlášení neznámosti manžela.*
- V této souvislosti je třeba zmínit i tzv. **prohlášení za mrtvého** (domněnka smrti - 71 a násl.).
- Na *návrh osoby, která na tom má právní zájem*, prohlásí soud za mrtvého člověka, o němž lze mít důvodně za to, že *zemřel*.
- Soud současně určí den, který se pokládá za den jeho smrti. Na člověka, který byl prohlášen za mrtvého, se hledí, jako by zemřel.

Prohlášení neznámosti a prohlášení za mrtvého

- **Byl-li člověk prohlášen za neznámého** (k tomu viz výše), a vyplývají-li z okolností *vážné pochybnosti, zda je ještě živ*, ačkoli jeho smrt není nepochybná, může ho soud prohlásit za mrtvého *na návrh osoby, která na tom má právní zájem*, a určí den, který neznámý zřejmě nepřežil. Má se za to, že tento den je dnem smrti neznámého.
- Člověka, který byl prohlášen za neznámého lze prohlásit za mrtvého nejdříve po uplynutí **5 let** počítaných od konce roku, v němž došlo k prohlášení za neznámého; nelze to však učinit, objeví-li se v průběhu této doby zpráva, z níž lze soudit, že neznámý je dosud naživu.
- Člověka, který se stal neznámým tím, že opustil své bydliště, nepodal o sobě zprávu a není o něm známo, kde se zdržuje, **avšak nebyl za neznámého prohlášen**, lze prohlásit za mrtvého nejdříve po uplynutí **7 let** od konce roku, v němž se objevila poslední zpráva, z níž lze usuzovat, že byl ještě naživu.[8]
- Člověka, který se stal neznámým jako účastník události, při níž byl v **ohrožení života větší počet osob**, lze prohlásit za mrtvého nejdříve po uplynutí **3 let** od konce roku, v němž se objevila poslední zpráva, z níž lze usuzovat, že byl v průběhu těchto událostí ještě naživu (75).
- Byl-li člověk prohlášen za mrtvého, nevylučuje to důkaz, že zemřel dříve nebo později, anebo že je ještě naživu.
- **Zjistí-li se, že je naživu, k prohlášení za mrtvého se nepřihlíží**; manželství nebo registrované partnerství se však neobnovuje. Stejně tak se nepřihlíží k mylnému důkazu smrti (76).
- *Příklad: Cestovatel byl při své zahraniční cestě unesen a nejsou o něm žádné informace. Po uplynutí zákonné doby může být na návrh např. jeho matky prohlášen za mrtvého. Pokud se cestovatel poté vrátí domů, k prohlášení se nepřihlíží.*

Ochrana osobnosti

- V 81 a násl. zákon zakotvuje **ochranu osobnosti**.
- Chráněna je osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv.
- Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého.
- Ochrany požívají zejména život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy (81).
- Člověk, jehož osobnost byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek.
- Po smrti člověka se může ochrany jeho osobnosti domáhat kterákoli z osob jemu blízkých (82).
- Zákon umožňuje, aby se ochrany před zásahem do osobnosti člověka se domáhala **i právnická osoba**
- Souvisí-li neoprávněný zásah do osobnosti člověka s jeho činností v právnické osobě, může právo na ochranu jeho osobnosti uplatnit i tato právnická osoba; za jeho života však jen jeho jménem a s jeho souhlasem. Není-li člověk schopen projevit vůli pro nepřítomnost nebo pro neschopnost úsudku, není souhlasu třeba. Po smrti člověka se právnická osoba může domáhat, aby od neoprávněného zásahu bylo upuštěno a aby byly odstraněny jeho následky (83).

Jméno a bydliště člověka

Jméno člověka = jeho osobní jméno a příjmení, příp. další jména a rodné příjmení, která mu dle zákona náležejí.

- Každý člověk má právo užívat své jméno v právním styku, stejně jako právo na ochranu svého jména a na úctu k němu.
- Člověk, který v právním styku užívá jiné jméno než své vlastní, nese následky omylů a újmu z toho vzniklých.
- Člověk, který byl dotčen zpochybněním svého práva ke jménu nebo který utrpěl újmu pro neoprávněný zásah do tohoto práva, zejména neoprávněným užitím jména, se může domáhat, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek.[9] Člověk může pro určitý obor své činnosti nebo i pro soukromý styk přijmout **pseudonym**
- Právní jednání pod pseudonymem není na újmu platnosti, je-li zřejmé, kdo jednal, a nemůže-li druhá strana mít pochybnost o osobě jednajícího. Vejde-li pseudonym ve známost, požívá stejné ochrany jako jméno.

Bydliště má člověk **v místě, kde se zdržuje s úmyslem žít tam s výhradou změny okolností trvale**; takový úmysl může vyplývat z jeho prohlášení nebo z okolností případu.

- Uvádí-li člověk jako své bydliště jiné místo než své skutečné bydliště, může se každý dovolat i jeho skutečného bydliště.
- Proti tomu, kdo se v dobré víře dovolá uvedeného místa, nemůže člověk namítat, že má své skutečné bydliště v jiném místě.
- Nemá-li člověk bydliště, považuje se za ně místo, kde žije. Nelze-li takové místo zjistit, anebo lze-li je zjistit jen s neúměrnými obtížemi, považuje se za bydliště člověka místo, kde má majetek, popřípadě místo, kde měl bydliště naposledy (80).

Ochrana podoby člověka a soukromí

- Zákon dále zakotvuje ochranu **podoby člověka a soukromí**.
- Zachytit jakýmkoli způsobem podobu člověka tak, aby podle zobrazení bylo možné určit jeho totožnost, resp. rozšiřovat podobu člověka, je možné jen s jeho svolením.
- Svolí-li někdo k zobrazení své podoby za okolností, z nichž je zřejmé, že bude šířeno, platí, že svoluje i k jeho rozmnožování a rozšiřování obvyklým způsobem, jak je mohl vzhledem k okolnostem rozumně předpokládat (84 a 85).
- Nikdo nesmí zasáhnout do **soukromí** jiného, nemá-li k tomu zákonný důvod.
- Zejména nelze bez svolení člověka narušit jeho soukromé prostory, sledovat jeho soukromý život nebo pořizovat o tom zvukový nebo obrazový záznam, využívat takové či jiné záznamy pořízené o soukromém životě člověka třetí osobou, nebo takové záznamy o jeho soukromém životě šířit. Ve stejném rozsahu jsou chráněny i soukromé písemnosti osobní povahy (86).

x Svolení není třeba, pokud se podobizna nebo zvukový či obrazový záznam pořídí nebo použijí k výkonu nebo ochraně jiných práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob.

x Svolení není třeba ani v případě, když se podobizna, písemnost osobní povahy nebo zvukový či obrazový záznam pořídí nebo použijí na základě zákona k úřednímu účelu nebo v případě, že někdo veřejně vystoupí v záležitosti veřejného zájmu.

x Svolení není třeba k vědeckému nebo uměleckému účelu a pro tiskové, rozhlasové, televizní nebo obdobné zpravodajství (89).

Zákonný důvod k zásahu do soukromí jiného nebo k použití jeho podobizny, písemnosti osobní povahy nebo zvukového či obrazového záznamu **nesmí být využit nepřiměřeným způsobem** v rozporu s oprávněnými zájmy člověka (90).

Příklad: fotky po rozchodu, reportáž z VŠ, atp.

Právo na duševní a fyzickou integritu

- Zákon ve vztahu k fyzickým osobám rovněž zakotvuje **právo na duševní a tělesnou integritu**.
- Člověk je nedotknutelný.
- Lidské tělo je pod právní ochranou i po smrti člověka.
- Naložit s lidskými pozůstatky a s lidskými ostatky způsobem pro zemřelého nedůstojným se zakazuje (91 a 92).
- Zákon stanoví i povinnosti při provádění **lékařských a jiných zákroků** (93).
- Mimo případ stanovený zákonem nesmí nikdo zasáhnout do integrity jiného člověka **bez jeho souhlasu** uděleného s vědomím o povaze zásahu a o jeho možných následcích.
- Souhlasí-li někdo, aby mu byla způsobena závažná újma, nepřihlíží se k tomu; to neplatí, je-li zásah podle všech okolností nutný v zájmu života nebo zdraví dotčeného.

Lékařské zákroky

- Kdo chce provést na jiném člověku zákrok (např. lékař), je povinen **vysvětlit mu srozumitelně** povahu tohoto zákroku.
  - **Vysvětlení** je řádně podáno, lze-li rozumně předpokládat, že druhá strana pochopila způsob a účel zákroku včetně očekávaných následků i možných nebezpečí pro své zdraví, jakož i to, zda přichází v úvahu případně i jiný postup.
  - Souhlas k zásahu do integrity člověka vyžaduje písemnou formu, má-li být oddělena část těla, která se již neobnoví. *Příklad: amputace končetiny z důvodu cukrovky.*
  - Udělený souhlas může být odvolán (97).
  - **Písemnou formu vyžaduje i souhlas k lékařskému pokusu na člověku**, nebo zákroku, který zdravotní stav člověka nevyžaduje; to neplatí, jedná-li se o kosmetické zákroky nezanechávající trvalé nebo závažné následky (96).
- X Je-li život člověka v **náhlém a patrném nebezpečí** (např. došlo ke zranění při dopravní nehodě) a nelze-li souhlas ve stavu nouze získat ani v jiné než stanovené formě, lze **okamžitě zakročit**, pokud to je ve prospěch zdraví dotčené osoby nezbytné (99).[15] [16]
- *Příklad: Pokud při vážné dopravní nehodě dojde ke zranění ohrožujícím na životě řidiče vozidla, který je v bezvědomí, může zachraňující lékař zakročit (zachránit mu život) i bez souhlasu řidiče.*

Nakládání s částmi lidského těla

- Zákon nově upravuje i nakládání s **částmi lidského těla** (111 a násl.).
- Naložit s odňatou částí lidského těla způsobem pro člověka nedůstojným nebo způsobem ohrožujícím veřejné zdraví se zakazuje.
- Člověk, jemuž byla odňata část těla, má právo dozvědět se, jak s ní bylo naloženo.
- Odňatou část těla člověka lze za jeho života použít k účelům zdravotnickým, výzkumným nebo vědeckým, pokud k tomu dal souhlas.
- K použití odňaté části těla člověka k účelu svou povahou neobvyklému se vyžaduje jeho výslovný **souhlas**.
- O tom, co má původ v lidském těle (např. kostní dřevina, spermie), platí obdobně to, co o částech lidského těla.
- Člověk může přenechat část svého těla jinému jen za podmínek stanovených jiným právním předpisem. To neplatí, jedná-li se o vlasy nebo podobné části lidského těla, které lze bezbolestně odejmout bez znecitlivění a které se přirozenou cestou obnovují; ty lze přenechat jinému i za odměnu a hledí se na ně jako na věc movitou (k tomu viz dále).
- *Příklad: Pokud někomu bude lékařem v zájmu zachování života amputována končetina, má právo být informován o tom, jak s ní bylo naloženo.*

Ochrana lidského těla po smrti

- Zákon upravuje i **ochranu lidského těla po smrti člověka** (113 a násl.).
- Člověk má právo rozhodnout, jak bude po jeho smrti naloženo s jeho tělem.
- Provést pitvu nebo použít lidské tělo po smrti člověka pro potřeby lékařské vědy, výzkumu nebo k výukovým účelům bez **souhlasu** zemřelého lze jen, pokud tak stanoví jiný zákon.
- Člověk je oprávněn rozhodnout, jaký má mít **pohřeb**. Náklady pohřbu a opatření pohřebiště se hradí z pozůstalosti. Pokud pozůstalost nestačí ke krytí nákladů toho způsobu pohřbu, jaký si zesnulý přál, musí být pohřben alespoň slušným způsobem podle místních zvyklostí. Jiný právní předpis stanoví, jakým způsobem a na čí náklady bude pohřben člověk, jehož pozůstalost ke krytí nákladů pohřbu nestačí a není-li nikdo ochoten uhradit náklady pohřbu dobrovolně (114).
- Zemře-li člověk, aniž projeví souhlas s pitvou nebo s použitím svého těla po smrti způsobem podle 113, platí, že s provedením pitvy nebo s takovým použitím svého těla **nesouhlasí**.
- Kdo souhlasí, aby po jeho smrti bylo jeho tělo pitváno nebo použito způsobem podle 113, zapíše své stanovisko do **rejstříku** vedeného podle jiného právního předpisu; tento souhlas lze projevit i ve veřejné listině, nebo vůči poskytovateli zdravotních služeb s účinky vůči tomuto poskytovateli (116).

Nezletilci

- **Zákon obsahuje i podrobnou úpravu nezletilců, tj. osob, které nedosáhly 18 let věku.**
- Každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku (31).
- Nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, není nikdy, bez ohledu na obsah ostatních ustanovení, způsobilý jednat samostatně v těch záležitostech, k nimž by i jeho zákonný zástupce potřeboval přivolení soudu (36).
Příklad: 10 letý nezletilec koupě zmrzliny x domu
- Udělil-li zákonný zástupce nezletilému, který nenabyl plné svéprávnosti, ve shodě se zvyklostmi soukromého života **souhlas k určitému právnímu jednání nebo k dosažení určitého účelu**, je nezletilý schopen v mezích souhlasu sám právně jednat, pokud to není zákonem zvlášť zakázáno; souhlas může být následně omezen i vzat zpět.
- Je-li zákonných zástupců více, postačí, projeví-li vůči třetí osobě vůli alespoň jeden z nich. Jedná-li však vůči další osobě více zástupců společně a odporují-li si, nepřihlíží se k projevu žádného z nich (32).

Příklad: 15 letý nezletilec (vyslaný svou maminkou) bude zcela jistě oprávněn zanést šaty do čistírny a uzavřít smlouvu na čištění těchto šatů.

Nezletilci - výkon práce

- Udělí-li zákonný zástupce nezletilého, který nenabyl plné svéprávnosti, souhlas k samostatnému **provozování obchodního závodu nebo k jiné obdobné výdělečné činnosti**, stává se nezletilý způsobilý k jednáním, jež jsou s touto činností spojena.
- K platnosti souhlasu se vyžaduje přivolení soudu.
- Přivolení soudu nahrazuje podmínku určitého věku, je-li stanovena pro výkon určité výdělečné činnosti jiným právním předpisem. Souhlas může zákonný zástupce odvolat jen s přivolením soudu (33).
- *Příklad: Pokud nadaný 17 letý informatik získá souhlas svých rodičů k podnikání (např. tvorba webových stránek) a přivolení soudu, může provozovat předmětnou činnost ještě před dosažením zletilosti.*
- V této souvislosti je třeba zmínit i **možnost přiznání svéprávnosti nezletilému (emancipace)**.
- Navrhne-li nezletilý, který není plně svéprávný, aby mu soud přiznal svéprávnost, soud návrhu vyhoví, pokud nezletilý dosáhl věku šestnácti let, pokud je osvědčena jeho schopnost sám se živit a obstarat si své záležitosti a pokud s návrhem souhlasí zákonný zástupce nezletilého. V ostatních případech soud vyhoví návrhu, je-li to z vážných důvodů v zájmu nezletilého (37 odst. 1).[21]
- *Příklad: 17 letý informatik může požádat soud, aby mu přiznal i plnou svéprávnost, tj. nikoliv pouze souhlas k provozování podnikatelské činnosti, ale ke všem činnostem, které je možno samostatně vykonávat až po dosažení svéprávnosti.*
- **Zákon dále zakazuje závislou práci nezletilých** mladších než patnáct let nebo nezletilých, kteří neukončili povinnou školní docházku (srv. 34 a násl.). Tito nezletilí mohou vykonávat jen uměleckou, kulturní, reklamní nebo sportovní činnost za podmínek stanovených jiným právním předpisem.[22]
- *Příklad: 13 letý nezletilec je oprávněn inkasovat odměny za trénování tenisu, není však oprávněn uzavřít pracovněprávní smlouvu v továrně.*

Osoby blízké

- V souvislosti s fyzickými osobami je třeba zmínit i tzv. **osoby blízké**.
- Takovou osobou je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství („partner“).
- Jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.
- Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí.
- *Příklady na přestupky*

2. Právní osoby

- Právní osoba = *organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná.*
- Právní osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou (§ 20 NOZ).
- Za právní osobu (v oblasti soukromého práva) se považuje i stát (§ 21 NOZ).
- Právní osoby mohou sloužit jak soukromým tak i veřejným zájmům.
- Právní osoba má právní osobnost od svého vzniku do svého zániku (§ 118 NOZ).

Ustavení PO

- Vzniku PO předchází její ustavení.
- Právníckou osobu lze **ustavit** zakladatelským právním jednáním, zákonem, rozhodnutím orgánu veřejné moci, popřípadě jiným způsobem, který stanoví jiný právní předpis (§ 122 NOZ).
- Právníckou osobu lze ustavit **ve veřejném nebo v soukromém zájmu**. Tato její povaha se posuzuje podle hlavní činnosti právnícké osoby. Zákon stanoví, ke kterým účelům lze ustavit právníckou osobu jen při splnění zvláštních podmínek (§ 144 NOZ).[26]
- **Více zakladatelů** zakládá právníckou osobu přijetím stanov nebo uzavřením jiné smlouvy.
- Zákon stanoví, ve kterých případech lze právníckou osobu založit i právním jednáním jedné osoby obsaženým v zakladatelské listině (§ 125).
- Při ustavení právnícké osoby se určí její **sídlo**.
- Nenaruší-li to klid a pořádek v domě, může být sídlo i v bytě.

Vznik PO

- Právnícká osoba **vzniká** dnem zápisu do veřejného rejstříku.
- Je-li právnícká osoba zřízena zákonem, vzniká dnem nabytí jeho účinnosti, nestanoví-li zákon den pozdější.
- Zákon stanoví, ve kterých dalších případech není zápis do veřejného rejstříku potřebný ke vzniku právnícké osoby.
- Zákon stanoví, ve kterých případech je k založení nebo ke vzniku právnícké osoby potřebné rozhodnutí orgánu veřejné moci (§ 126 NOZ).

Zrušení a zánik PO

- Právnícká osoba se **zrušuje** právním jednáním, uplynutím doby, rozhodnutím orgánu veřejné moci nebo dosažením účelu, pro který byla ustavena, a z dalších důvodů stanovených zákonem.
- O dobrovolném zrušení právnícké osoby rozhoduje její příslušný orgán (§ 168).
- Právníckou osobu může zrušit i soud (§ 172).
- Po zrušení právnícké osoby se vyžaduje její **likvidace**, ledaže celé její jmění nabývá právní nástupce, nebo stanoví-li zákon jinak. Neplyne-li z právního jednání o zrušení právnícké osoby, zda je rušena s likvidací nebo bez likvidace, platí, že je zrušena s likvidací (§ 169).[28] [29]
- Co se týče **zániku** právnícké osoby, stanoví zákon, že právnícká osoba zapsaná do veřejného rejstříku zaniká dnem výmazu z veřejného rejstříku (§ 185). Právnícká osoba, která nepodléhá zápisu do veřejného rejstříku, zaniká skončením likvidace (§ 186).[30]

TYPY PO

■ NOZ rozlišuje tři základní typy právnických osob:

a) korporace,

a) fundace a

a) ústavy.

KORPORACE

- **Korporaci** vytváří společenství osob (členové nebo společníci).
- Jedná se tedy o právnickou osobu s personálním základem (corpus).
- Zákon za korporaci považuje např. spolek.
- Zakladatelé založí **spolek**, shodnou-li se na obsahu stanov; stanovy obsahují alespoň: název a sídlo spolku, účel spolku, práva a povinnosti členů vůči spolku, popřípadě určení způsobu, jak jim budou práva a povinnosti vznikat, určení statutárního orgánu.
- Podrobněji srv. § 210 a násl.

FUNDACE

- **Fundace** je na rozdíl od korporace právnická osoba vytvořená majetkem vyčleněným k určitému účelu.
- Její činnost se váže na účel, k němuž byla zřízena.
- Základ fundací (fundus) tedy tvoří majetek určený k určitému účelu.
- Fundací mohou být např. nadace.
- Zakladatel zakládá nadaci k trvalé službě společensky nebo hospodářsky užitečnému účelu.
- **Nadace** se zakládá nadační listinou, kterou může být zakládací listina nebo pořízení pro případ smrti. Zakládací listinu nadace pořizuje jedna osoba nebo více osob. Nadační listina vyžaduje formu veřejné listiny. Nadace vzniká dnem zápisu do veřejného rejstříku. Stejně tak je třeba zmínit i **nadační fond**, ten to se zakládá k účelu užitečnému společensky nebo hospodářsky. Nadační fond se zakládá zakládací listinou nebo pořízením pro případ smrti. Nadační fond vzniká dnem zápisu do veřejného rejstříku. Podrobněji lze odkázat na § 303 a násl.

ÚSTAV

- Ústav je právnická osoba ustavená za účelem provozování činnosti užitečné společensky nebo hospodářsky s využitím své osobní a majetkové složky.
- Ústav provozuje činnost, jejíž výsledky jsou každému rovnocenně dostupné za podmínek předem stanovených.
- Základ ústavů tedy tvoří jak osobní tak i majetková složka; na rozdíl od korporací nemá členy jako korporace ale zaměstnance, přičemž majetek ústavu není tak chráněn jako u fundací.
- Příkladem ústavu může být např. **obecně prospěšná společnost**.
- Ústav se zakládá zakládací listinou nebo pořízením pro případ smrti. Ústav vzniká zápisem do veřejného rejstříku.
- Podrobněji lze odkázat na § 402 a násl.

Orgány PO

- **Orgány právnické osoby** jsou obecně upraveny v § 151 a násl. NOZ.
- Právnická osoba si tvoří orgány o jednom členu (individuální) nebo o více členech (kolektivní).
- Kdo právnickou osobu **zastupuje**, dá najevo, co ho k tomu opravňuje, neplyne-li to již z okolností. Kdo za právnickou osobu **podepisuje**, připojí k jejímu názvu svůj podpis, popřípadě i údaj o své funkci nebo o svém pracovním zařazení (§ 161 NOZ).
- **Statutárnímu orgánu** náleží veškerá působnost, kterou zakladatelské právní jednání, zákon nebo rozhodnutí orgánu veřejné moci nesvěří jinému orgánu právnické osoby (§ 163).
- **Člen statutárního orgánu** může zastupovat právnickou osobu ve všech záležitostech. Náleží-li působnost statutárního orgánu více osobám, tvoří kolektivní statutární orgán.
- Neurčí-li zakladatelské právní jednání, jak jeho členové právnickou osobu zastupují, činí tak každý člen samostatně.
- Vyžaduje-li zakladatelské právní jednání, aby členové statutárního orgánu jednali společně, může člen právnickou osobu zastoupit jako zmocněnec samostatně, jen byl-li zmocněn k určitému právnímu jednání (§ 164).

3. SPOTŘEBITEL

- V souvislosti s osobami je třeba zmínit i **spotřebitele** a **podnikatele** (díl 4 a 5 části první).
- **Spotřebitelem** je každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná (§ 419).
- Spotřebitelem tedy může být pouze fyzická osoba, která (aniž by tak činila v rámci své podnikatelské činnosti nebo výkonu svého povolání) uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.[31]
Příklad: Spotřebitelem může být např. maminka nakupující svým dětem jogurty v obchodě. Spotřebitelem naopak nebude podnikatel, který odebírá zboží od jiného podnikatele.

4. PODNIKATEL

- **Podnikatel = Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele (§ 420).**
- Podnikatele tedy je osoba (1. znak), která samostatně (2. znak) vykonává na vlastní účet a odpovědnost (3.) výdělečnou činnost (4. znak) živnostenským nebo obdobným způsobem (5. znak) se záměrem činit tak soustavně (6. znak) za účelem dosažení zisku (7. znak).
- Za podnikatele se považuje i **osoba zapsaná v obchodním rejstříku**. Za jakých podmínek se osoby zapisují do obchodního rejstříku, stanoví jiný zákon.
- Podnikatelem je i osoba, která má k podnikání **živnostenské nebo jiné oprávnění podle jiného zákona**.
Příklad: Podnikatelem bude např. živnostník provozující opravnu deštníků, který tuto činnost vykonává soustavně a samostatně na vlastní účet a odpovědnost a za účelem dosažení zisku.
- V souvislosti s podnikatelem je třeba zmínit i obchodní firmu a sídlo podnikatele.
- **Obchodní firma** je jméno, pod kterým je podnikatel zapsán do OR. Podnikatel nesmí mít víc obchodních firem. Obchodní firma nesmí být zaměnitelná s jinou obchodní firmou ani nesmí působit klamavě.
- **Sídlo** podnikatele se určí adresou zapsanou ve veřejném rejstříku. Nezapíše-li se fyzická osoba jako podnikatel do veřejného rejstříku, je jeho sídlem místo, kde má hlavní obchodní závod, popřípadě kde má bydliště. Uvádí-li podnikatel jako své sídlo jiné místo než své sídlo skutečné, může se každý dovolat i jeho skutečného sídla.